

HANS STROHM, Griechische Tragödie 8. Fortsetzung, Forschungsbericht ἐν **Anzeiger für die Altertumswissenschaft XXII (1969) 3/4.**

Τὸ ἔγκριτον περιοδικὸν τῆς Αὐστριακῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἑταιρείας *Anzeiger für die Altertumswissenschaft* ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του περιλαμβάνει εἰς τὰ περιεχόμενά του καὶ δελτία ἐνημερώσεως ἐπὶ τῆς συντελουμένης ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης εἰς τὸ πεδίον τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ ἀρχαιολογίας. Ἐν τῶν δελτίων του εἶναι καὶ τὸ ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Τραγωδίαν. Τοῦ δελτίου τούτου ἔχουν ἐκδοθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1948 ἕως τοῦ 1968 ἑπτὰ συνέχειαι, ἡ παροῦσα δὲ ὄγδοη συνέχεια ἔχει συνταχθῆ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἐρλάγγης Hans Strohm.

Εἰς τὴν ὑπὸ παρουσίᾳσιν ἔρευναν ὁ συντάκτης αὐτῆς ἀναλύει πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ 1968 καὶ ἐξῆς περιελθόντα εἰς γνῶσίν του δημοσιεύματα, ἐμφανισθέντα εἰς βιβλία, εἰς περιοδικά, εἰς δημοσιευθεῖσας διαλέξεις κλπ. Τὰ οὕτω παρουσιαζόμενα καὶ κριτικῶς ἀναλυόμενα δημοσιεύματα, ἀναφερόμενα πάντα εἰς τοὺς Ἑλληνας τραγικούς καὶ τὰ ἔργα των, ἀνέρχονται εἰς πολλὰς δεκάδας, ἀνήκουν δὲ κυρίως εἰς τὰ δημοσιευθέντα εἰς μίαν τῶν κυρίων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, γερμανικὴν, γαλλικὴν, ἀγγλικὴν ἢ ἰταλικὴν.

Ἡ ἔρευνα ἀρχίζει μὲ τὴν παρουσίᾳσιν τοῦ ἔργου τοῦ ἐξόχου Ἑλληνιστοῦ τῆς Αὐστρίας Albin Lesky ὑπὸ τίτλον «Τὸ μῆνυμα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τραγωδίας», ὅπερ ἔχει ἐκδοθῆ καὶ ἑλληνιστὶ ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἑταιρείας, σειρὰ Α' ἀριθ. 41, καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξαίρεται ἡ σημασία τῆς ἐρεῦνης τῶν ἀρχαίων τραγικῶν διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, ἰδίᾳ διὰ τῆς ἀνανεώσεως τοῦ μύθου ἐπὶ νέων ἐρωτημάτων σχετιζομένων πρὸς τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν πορείαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκολούθως ἐξετάζονται τὰ δημοσιεύματα κατὰ σειρὰν ἀναλόγως τοῦ κυριαρχοῦντος χαρακτῆρος τῆς ἐρεῦνης ὡς ἐξῆς : Τὰ ἀπὸ ἀνθρωπολογικῆς—λαογραφικῆς πλευρᾶς ἐρευνῶντα τὰ ἔργα τῶν τραγικῶν. Ἔργα ἐρευνῶντα τὰ θέματα τῆς σκηνῆς, τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν διονυσιακῶν τεχνιτῶν. Ἄλλα ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας ἐξετάζοντα τὸ γενικὸν περιεχόμενον τῆς τραγωδίας καὶ τὰς ἐν αὐτῇ διατυπωμένας ἀπόψεις ἐν ἔργοις καὶ τῶν τριῶν τραγικῶν. Ἔργα ἀναφερόμενα εἰς λεπτομερείας φιλολογικῆς ἐρεῦνης, λ.χ. εἰς λεκτικὰ σχήματα. Εἰς τὴν σύναψιν τῶν ἰδεῶν πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν μορφήν τοῦ δράματος, κυρίως ἐν τῇ ἰκεσίᾳ ὡς δραματικῆ μορφή. Εἰς τὰς παλαιὰς ἐκτιμήσεις τῶν εἰς τὰ δράματα ἀξιών λ.χ. συνεργατικαὶ ἀξίαι, σωφροσύνη, αὐτογνωσία, αὐτοσυγκράτησις καὶ τὸ πολῦπλοκον καὶ πολῦπτυχον τῶν ἐνοιῶν τούτων, ὡς μάκαρ—εὐδαίμων, ὄλβιος—εὐτυχῆς ἢ ἄμαρτια—ἄτη—ὕβρις—δίκη. Ἰδιαιτέρως ἀναλύεται εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην τῶν βιβλίων τὸ βιβλίον τοῦ J. M. Bremer Ἄμαρτια, Τραγικὴ πλάνη εἰς τὴν Ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὴν Ἑλληνικὴν τραγωδίαν, βιβλίον εἰς ἰδιαιτέραν ἔκτασιν κρινόμενον, ὡς χρήσιμον διὰ τὴν συζήτησιν τῶν κεντρικῶν προβλημάτων τοῦ δράματος. Μὲ τὴν ἄτην

—αμαρτίαν και τὰς συγγενεῖς ἐννοίας, βλάβη, ἀπάτη, μοῖρα, ἐρινός, ἀσχολεῖται και τὸ κρινόμενον βιβλίον τοῦ R. D. Dawe.

Ἐξετάζονται περαιτέρω δημοσιεύματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν σκηνὴν και τὰ ἔσματα, εἰς τὰς ἰδιοτυπίας τῆς ἑλληνικῆς ῥυθμικῆς και τὰ λυρικά τμήματα τοῦ δράματος. Ἐπίσης τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ χρόνου ἐν τῇ ἑλλ. τραγωδίᾳ, ἰδιαιτέρως εἰς ἕκαστον τῶν μεγάλων τραγικῶν (J. de Romilly).

Ἐν συνεχείᾳ ἐξετάζονται τὰ ἔργα τὰ ἀναφερόμενα εἰδικῶς εἰς τὸν Αἰσχύλον, τοῦ ὁποῦ αἱ μεταφράσεις εἰς τὴν γερμανικὴν ἐπραγματοποιήθησαν βραδύτερον τῶν ἄλλων. Παρουσιάζονται κριτικῶς αἱ τελευταίως γενομένης μεταφράσεις ἢ ἀναθεωρήσεις και συμπληρώσεις παλαιότερων μεταφράσεων και αἱ εἰς αὐτὰς εἰσαγωγαὶ τῶν ἐκδοτῶν. Ἰδιαιτέρως ὁ συντάκτης τῆς ἀναλύσεως παρουσιάζει τὴν ἐνδιαφέρουσαν συζήτησιν σημαινόντων Ἑλληνιστῶν διὰ τὴν ἐν τοῖς μύθοις τῶν δραμάτων διπλὴν αἰτιολόγησιν τῶν συμβαμάτων, θεῖαν και ἀνθρωπίνην. Ἐκ τῶν διατυπωθεισῶν κατὰ τὴν συζήτησιν γνωμῶν προάγεται εἰς βάθος ἢ γνωσὶς ὠρισμένων βασικῶν κειμένων τοῦ Αἰσχύλου ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος και ἀπὸ ἀπόψεως ἱστορίας τοῦ πνεύματος. Οὕτω εἰς τὰ διάφορα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δημοσιεύματα ἐκτίθενται γνωμαί : διὰ τὴν ἀνάγκην και τὴν ἀναγκαιότητα, διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως και τὴν δυνατότητα τῆς ἐκλογῆς, διὰ τὴν ὕβριν, τὴν εὐθύνην τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰς πράξεις του και τὸν ἠθικὸν κώδικα, διὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ χρόνου εἰς τὰς θεατρικὰς ἐκφράσεις τοῦ Αἰσχύλου κλπ.

Ἔτεραι ἐκ τῶν κρινομένων μελετῶν ἀναφέρονται εἰς τὰ εἰς Σικελίαν ταξίδια τοῦ Αἰσχύλου και τὰς σχετικὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς διανοήσεως αὐτοῦ, ἐφ' ὧν ἐνδιαφέρουσαι ἀντιρρήσεις τοῦ συντάκτου τῆς ἀναλύσεως. Ἐπίσης παρουσιάζονται μελέται ἀναφερόμεναι εἰς τὰ καθ' ἕκαστον δράματα τοῦ Αἰσχύλου. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα κρίνεται ἡ μελέτη τοῦ A. P. Garvie ἐπὶ τῶν Ἰκετιδῶν, ἐπὶ ἀποριῶν και ἐρωτημάτων προκληθέντων μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ POxy. 20 ἀρ. 2256 Ἀπ. 3, ἐκτενῶς ἀναλυομένη. Πλεῖστα ἄλλα ἔργα ἀναφέρονται εἰς πολυποικίλα θέματα διαφόρων τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, ἐπὶ τῆς ἐννοίας μυθικῶν παραδειγμάτων, ἐπὶ γλωσσικῶν ἐκφράσεων, ἐπὶ ἀποκαταστάσεως χωρίων, ἐπὶ τῆς τραγικῆς εἰρωνείας, ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ «τριγέρων», ἐφ' ἧς ἀναπτύσσονται πνευματώδεις συλλογισμοί, ἐπὶ διαφόρων προτάσεων ἀμφιλεγόμενης σημασίας, και ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς τραγωδίας εἰς τοὺς νεωτέρους.

Ὁ συντάκτης τῆς ἀναλύσεως κ. Strohm λίαν ἐπιμελῶς και συστηματικῶς προβαίνει εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν παρουσιαζομένων δημοσιευμάτων, ἐξαίρων τὰς νέας ἀντιλήψεις και τὰς ἐποικοδομητικὰς ἀπόψεις και ἰδέας ἐπὶ τῶν ἀριθμητῶν θεμάτων τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας, ἐπισημαίνων δὲ και τὰ συναντώμενα ἀσθενῆ σημεῖα τῶν μελετῶν. Οὕτω ἢ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐρευνητικῆς δραστηριότητος ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας παρουσιάζεται ἀναλυτικῶς και κριτικῶς ἐνώπιον τῶν φιλολόγων και τοὺς ἐνημερώνει εἰς τὰς νέας σκέψεις, ἀπόψεις και ἰδέας ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐρωτημάτων.